

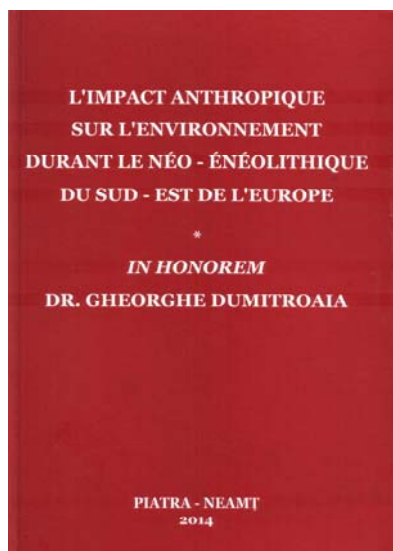
RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ

Constantin Preoteasa, Ciprian-Dorin Nicola (eds.), *L'impact anthropique sur l'environnement durant le néo-énéolithique du sud-est de l'Europe // In honorem Dr. Gheorghe Dumitroaia*, Bibliotheca Memoriae Antiquitatis, XXXI, Piatra-Neamț, 2014, 314 p.

A devenit deja o tradiție ca în cadrul Complexului Muzeal Județean Neamț să se organizeze manifestări științifice și să fie editate publicații referitoare la neoliticul și eneoliticul din România, cu o privire specială asupra culturii Cucuteni, mai ales că pe lângă instituția amintită funcționează și un Centru internațional de cercetare dedicat acestei importante civilizații preistorice.

În rândurile de față ne propunem semnalarea unei noi apariții editoriale din binecunoscuta serie Bibliotheca Memoriae Antiquitatis, care a ajuns la volumul XXXI. Lucrarea la care facem referire include în paginile sale o parte dintre contribuțiile științifice prezentate în cadrul colocviului internațional „*Impactul antropic asupra mediului natural în neo-eneoliticul sud-est european*”, desfășurat la Muzeul de Artă Eneolitică Cucuteni din Piatra-Neamț, între 24-26 octombrie 2012. Volumul este în același timp și un omagiu adus cercetătorului Dr. Gheorghe Dumitroaia, cu prilejul împlinirii vârstei de 65 de ani, fiind cunoscute realizările sale în domeniul studierii neo-eneoliticului din estul României.

Prefața lucrării, semnată de cei doi editori, Constantin Preoteasa și Ciprian-Dorin Nicola, are menirea de a lămuri cititorul asupra structurii și conținutului cărții, subliniind ideea că interdisciplinaritatea face parte din tendințele actuale ale arheologiei și că, în acest fel, pot fi creionate dimensiunile impactului uman asupra mediului și, implicit, consecințele acestui fapt asupra comunităților preistorice. Urmează apoi un material *In honorem Dr. Gheorghe*

Dumitroaia, în care sunt trecute în revistă principalele sale repere biografice, accentul fiind pus pe cele mai importante momente din cariera domniei sale de aproape 40 de ani în slujba arheologiei și a muzeografiei. Numeroasele expoziții (unele internaționale), șantierul arheologic coordonat sau în care a fost membru al echipelor de cercetare, cele nouă cărți, 41 de editări și aproape 170 de articole și studii de specialitate stau dovadă a înaltei sale competențe.

Privitor la subiectul volumului, deși reunește doar 10 studii ale unor specialiști din Bulgaria, Republica Moldova, Belgia și România, acestea acoperă un vast câmp de cercetare.

Spre exemplu, articolul semnat de Tzvetana Popova aduce în discuție aspecte privitoare la economia agricolă de subzistență din neo-eneoliticul arondat actualului spațiu al Bulgariei, pornind de la datele arheobotanice din 46 de așezări. Analizele efectuate au permis abordarea unor probleme referitoare la reconstituirea practicilor agricole pornind de la flora sălbatică, culesul ca sursă de subzistență sau utilizarea plantelor în scopuri tehnice și medicinale.

O altă contribuție, datorată lui Dumitru Boghian și colaboratorilor săi, analizează impactul antropocentric asupra mediului de pe cursul mijlociu al râului Suceava, în perioada neo-eneoliticului. De fapt, cercetarea grupului de autori se concentrează asupra a două așezări importante, pluristratificate, din vecinătatea orașului Suceava (siturile de la Mihoveni și Ițcani). Prin intermediul datelor oferite de aplicațiile GIS au fost propuse explicații privitoare la condițiile de habitat oferite de zona în care se găsesc cele două așezări și care au determinat locuirea de lungă durată a acestora.

Un studiu interesant, datorat lui Dragoș Gheorghiu, își propune să evidențieze aspecte legate de o așa-numită „domesticire a spațiului”, în fond, o abordare antropologică și experimentală a planimetriei zonelor locuite de comunitățile culturii Vădastra. Autorul abordează câteva direcții principale de discuție, cum ar fi: cercul și pătratul în neolitic, geometrie și complexitate spațială sau reprezentarea geometrică în mentalul colectiv. Pornind și de la datele de arheologie experimentală, autorul sesizează conexiuni interesante între modul de construcție a locuințelor și dispozitivele folosite pentru realizarea țesăturilor, dar numai sub aspectul geometriei.

Viktoria Petrova și grupul său de colaboratori au adus în discuție modul de utilizare a resurselor naturale din *hinterlandul* sitului de la Hadzidimitrovo (regiunea Yambol, Bulgaria), atribuit culturii Karanovo VI. Accentul a fost pus pe datele arheobotanice și arheozoologice, dar nu au fost omise nici analizele mineralogice ale unor eșantioane de cupru sau studiul petrografic al unor piese de silex, care ne arată existența unor surse variate de aprovizionare.

Cercetătorii bulgari Yavor și Kamen Boyadzhiev au publicat câteva considerații referitoare la două situri calcolitice din zona răsăriteană a Munților Rhodopi – așezările de la Varhari și Orlitsa –, sub aspectul interacțiunii respectivelor comunități umane cu mediul natural. Amplasamentul în zona montană a impus un anumit specific arhitecturii și utilizării spațiului locuibil, precum economiei respectivelor colectivități. Un aspect important îl reprezintă industria litică din situl de la Varhari, unde au fost descoperite peste 100.000 de piese, dar și două ateliere pentru prelucrarea unor mărgel de piatră.

Industriei materiilor dure animale îi sunt rezervate două studii, ai căror autori principali sunt Corneliu Beldiman și Diana-Maria Sztancs (la unul dintre acestea a colaborat și Costel Ilie), binecunoscuți pentru preocupările lor în acest domeniu. O primă contribuție, care este doar un segment al unui amplu proiect, numit *DanubiOs*, analizează artefactele din os și corn descoperite în sud-estul Moldovei, cu precădere în județul Galați. A fost studiat un lot de 240 de piese, provenite din patru situri, atât din punctul de vedere al materiilor prime și al frecvenței acestora, cât și din cel al tehnologiilor de prelucrare. Un accent deosebit a fost pus pe studiul traseologic, pentru a contura cât mai bine modul de realizare și de folosire a unora dintre artefactele confecționate din materii dure animale. Cel de-al doilea studiu al cercetătorilor amintiți este dedicat tot artefactelor din materii dure animale, care provin din vechile săpături de la Ariușd, dar și din alte situri contemporane, cum sunt cele de la Malnaș-Băi și Olteni.

Un amplu istoric al cercetărilor pluridisciplinare din complexul cultural Precucuteni-Cucuteni-Tripolye îi are ca autori pe Constantin Preoteasa și Sergiu Bodean. Articolul, complex și bine documentat, aduce în atenția specialiștilor principalele domenii de studiu care vin în ajutorul arheologiei, de unde se observă o anumită discrepanță în ceea ce privește rezultatele cunoscute până în prezent. De exemplu, sedimentologia, geomorfologia, antracologia, traseologia sunt doar câteva direcții de cercetare care nu oferă o bază informațională foarte cuprinzătoare pentru complexul cultural amintit. Situația este însă total diferită în cazul datelor de natură arheozoologică și arheobotanică, care sunt cunoscute pentru un număr important de situri și care ajută la înțelegerea multora dintre aspectele economice ale comunităților eneolitice.

Profesorul Nicolae Ursulescu, împreună cu Vasile Cotiugă, ne prezintă un studiu complex privitor la unele așezări pluristratificate și fortificate din culturile Precucuteni și Cucuteni, mai ales în ceea ce privește modul în care a evoluat spațiul locuibil al acestora. Cei doi autori analizează un număr de 18 stațiuni și, pe baza trăsăturilor acestora, le clasifică în: situri fortificate în formă de *tell*, situri cu aspect de *tell*, situri cu tendințe de a forma un *tell* și situri fără aspect de *tell*.

În fine, un ultim articol, semnat tot de către Dumitru Boghian și o serie de colaboratori, aduce în atenția specialiștilor un model de analiză microzonală, privitor la relația om-mediul în arealul stațiunii cucuteniene de la Tăcuta (jud. Vaslui). Deși cercetarea așezării este încă la început, iar baza de date este modestă, autorii au reușit, prin corelarea cu informațiile de natură interdisciplinară dobândite în cadrul unor situri aflate într-un perimetru mai larg, să contureze principalele trăsături ale interacțiunii omului cu mediul în arealul geografic avut în vedere.

La finalul acestei note bibliografice salutăm apariția unui astfel de volum, care pune accentul pe interdisciplinaritate în arheologie, făcând astfel ca studierea trecutului să nu se rezume doar la o analiză descriptivă, ci să ajute la o mai bună înțelegere a comportamentului, nevoilor și interacțiunilor umane în preistorie.

Faptul că lucrarea de față reunește studii publicate în engleză și franceză constituie încă un plus de valoare, fiind accesibilă în acest fel unui număr important de specialiști interesați de neo-eneoliticul sud-est european.

Vasile DIACONU

Ślawomir Kadrow (ed.), with the editorial cooperation of Elżbieta Trela-Kieferling, *Bilcze Złote. Materials of the Tripolye Culture from the Werteba and the Ogród Sites*, Biblioteka Muzeum Archeologicznego w Krakowie, tom V, Cracovia, 2013, 324 p.

Numele de *Bilcze Złote* – localitate aflată pe teritoriul actual al Ucrainei – are o anumită rezonanță în rândurile cercetătorilor preocupați de investigarea complexului cultural Cucuteni-Ariușd-Tripolie. Materialele descoperite în această zonă, la Ogród și în peștera Werteba, la cumpăna dintre secolele XIX-XX se află astăzi în patrimoniul Muzeului de Arheologie din Cracovia și constituie subiectul monografiei pe care ne propunem să o prezentăm.

Lucrarea, editată de Ślawomir Kadrow, cu cooperarea editorială a Elżbiety Trela-Kieferling, apărută în anul 2013 în seria Biblioteka Muzeum Archeologicznego w Krakowie, tipărită atât în limba poloneză, cât și în engleză, reprezintă apogeul unei povești începute în secolul al XIX-lea. La realizarea monografiei au participat cercetători din Polonia, Ucraina și România, care semnează diferite părți din lucrare.